

Resclosa i canal antics de la fàbrica de Vilafruns

Balsareny

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Sector sud-est del terme municipal. Riu Llobregat.
Emplaçament	Des de la masia de l'Alou camí que surt direcció oest i travessa sota la carretera. Seguir fins a la terrassa del riu i prendre camí direcció sud uns 200 m. Després baixar vora del riu i seguir uns 100 m.
Alçada:	279

Coordenades:

Latitud:	41.84447
Longitud:	1.88176
UTM Est (X):	407164
UTM Nord (Y):	4633113

Classificació

Número de fitxa	08018 - 339
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Obra civil
Estil / època:	Contemporani
Segle	XIX
Estat de conservació	Regular
Notes de conservació:	Resclosa parcialment conservada (tan sols un tram a la riba de llevant). Canal parcialment conservat que passava per una zona molt alterada per les instal·lacions industrials modernes, al polígon Sasdi-les Malloles.
Protecció	Inexistent
Tipus de protecció:	Inexistent
Accés	Difícil
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada
Titular:	08018A010000110000DH

Fitxes associades:

[Fàbrica de Vilafruns](#)

[Resclosa i canal de la fàbrica de Vilafruns](#)

[Mur d'uns horts de la Guerra Civil](#)

Autoria de la fitxa Jordi Piñero Subirana

Data de registre de la dt., 22/11/2022 - 11:37

fitxa:

Descripció

Resclosa i canal originaris de la fàbrica tèxtil de Vilafruns que proporcionaven la força motriu a aquesta indústria. Actualment es troben en desús i abandonats, ja que el canal actual es va construir de nou a la dècada de 1920, quan la fàbrica es va reconstruir després d'un incendi. El canal antic té un traçat que passa més a l'est que l'actual i és molt més curt.

La reclosa es troba uns 350 m aigües amunt, a l'alçada de la moderna nau industrial de la Gates. Just al costat de la reclosa hi ha un mur d'uns 35 metres que protegia uns horts comunitaris que es van habilitar en aquesta zona durant la Guerra Civil per part d'un col·lectiu anarquista. De la resclosa se'n conserva un tram d'uns 11 metres de llarg situat a la riba de llevant del riu. És formada per una filada de blocs de pedra ben tallats que formen un pendent suau i que continua, amb la mateixa inclinació, amb obra de maçoneria. La resclosa queda tallada de manera abrupta abans d'arribar al riu, probablement a conseqüència d'alguna riuada que la devia deixar inoperativa. Cal fer notar que aquesta resclosa es situa a un nivell d'uns dos metres per sobre de l'actual curs del riu.

L'aigua era desviada cap a la banda de ponent del riu per entrar al canal. De l'antic canal fa uns anys se'n va identificar un bon tram subterrani que es troba uns 160 m al sudoest de la resclosa, just al marge d'un camí que va de la rotonda de la fàbrica Gates fins a la fàbrica de Vilafruns. Uns 50 m després de la rotonda (coordenades UTM ETRS89 407101, 4632933). Segons informació oral, es tractava d'un canal subterrani força ampli i que es conserva sota el camí, cobert amb volta de pedra.

Observacions:

Informació oral facilitada per Jorge Villagrasa Pulido

Història

L'any 1851 es va vendre el mas Vilafruns a diversos propietaris de Sallent, Barcelona i Castellar. Els compradors van demanar la concessió d'aigua del riu Llobregat, que els hi fou concedida el mateix 1851, per tal d'aixecar una fàbrica al costat de la masia. En realitat, però, dels tres compradors només Ramon Valls estava interessat en la fàbrica, i els anys següents la va edificar. Per fer-ho va comptar amb préstecs de propietaris i vídues diversos, tant de Sallent i Manresa com de Barcelona.

La família Valls era de Sallent. Els seus antecessors havien estat moliners i paraires, i progressivament s'anaren introduint en els negocis relacionats amb el tèxtil i d'altres. El 1856 Ramon Valls va cedir una tercera part de la fàbrica als seus germans Josep i Esteve. Entre els tres van formar la societat Valls Hnos. per explotar la fàbrica de filats i teixits de Vilafruns. Josep era advocat a Barcelona, Ramon s'havia de cuidar de la fàbrica i Esteve de la venda de teixits des de Barcelona.

Després de la mort de Ramon es va crear una nova societat el 1860: Vall Hnos i Cia. Hi entrava com a soci comanditari Nadal i Ribó per tal d'aportar liquiditat i ajudar en la comercialització dels productes. El director fou el mateix Esteve Valls. El 1872 aquesta societat es va dissoldre i Esteve va arrendar la fàbrica, i el 1877 la tornava a arrendar, en aquest cas a Agustí Coma Barbra, fabricant de Barcelona. Esteve Valls, fill cabaler de Sebastià Valls, fou el membre més actiu de la família en les activitats industrials. L'impuls de la fàbrica de Vilaforns significava fer un salt cap a una fàbrica més moderna, i en els anys successius Esteve es centraria en el projecte de la colònia Palà, al riu Cardener, fins que el 1903 acabaria fundant la seva pròpia colònia, Palà Nou, amb la qual cosa entrava a formar part del club dels grans industrials (Ferrer, 2011: 394).

A principis de segle XX la fàbrica de Vilaforns, com també la del Molí, va patir un incendi. El 1914 va ser embargada i el 1921 fou venuda a Ricard Viñas Coma, que ja havia comprat també la veïna fàbrica del Molí. L'interior de l'edifici es va refer gairebé de nou i s'hi van posar telers moderns. Segons recorda Francesc Soler (1989: 56), hi van portar telers suïssos automàtics de la casa Ruti, que aleshores eren una novetat. L'any 1925 la fàbrica tornava a treballar. Aleshores es van fer créixer els pisos per a treballadors, que abans només tenien planta baixa, es va construir el gran local al cap de la fàbrica com a manyaneria i altres serveis. També es va aconseguir la creació d'un baixador del tren dels ferrocarrils catalans de la línia de Manresa a Berga coneguda com el Carrilet. En realitat Ricard Viñas tenia la intenció de crear una petita colònia industrial, que havia de tenir diferents conjunts d'habitatges i que s'havia de conèixer amb el nom de Santa Cecília, per la capella dedicada a aquesta santa que estava situada molt a prop. Per això va fer col·locar una estàtua de Santa Cecília a l'indret on projectava construir una nova capella. En aquest moment també es va construir una reclosa i canal nous. La reclosa antiga, que encara es conserva parcialment, era situada només 300 metres aigües amunt i tenia poc salt, de manera que generava pocs cavalls de força (Soler, 1989: 16). La reclosa actual, en canvi, té una llargada d'uns 1.200 metres.

Després dels anys d'expansió que van seguir la postguerra la fàbrica va acusar els efectes de la crisi del tèxtil. Era l'època en què s'introduïen les fibres sintètiques i, segons recorda Francesc Soler (1989: 57), a Vilaforns van voler continuar amb el cotó, tot i que es feien manipulacions de la matèria primera que donaven com a resultat un fil defectuós i que es trencava. Tot plegat va contribuir a que l'empresa fes fallida i acabés tancant l'any 1966. El 1972 la fàbrica va tornar a entrar en funcionament sota un altre nom comercial, però amb un nombre de treballadors més reduït. L'última empresa titular va ser Aspeados y bobinados SA (ASBOSA).

Bibliografia

CARRETÉ PARERA, Ramon; BENÉITEZ, Vicenç (2002). *Balsareny: història en imatges (1897-1975)*. Col·lecció Fotografia històrica, 12. Angle Editorial; Centre d'Estudis del Bages, Manresa, p. 19, 107.

CARRETÉ PARERA, Ramon (2010). *Noms de lloc, de casa i de persona de Balsareny*. Institut Cartogràfic de Catalunya, Barcelona, p. 115.

FERRER, Llorenç; PIÑERO, Jordi; SERRA, Rosa (1997). *El Llobregat, nervi de Catalunya*. Angle Editorial; Centre d'Estudis del Bages, Manresa, p. 85.

FERRER ALÒS, Llorenç (2011). *Sociologia de la industrialització. De la seda al cotó a la Catalunya central (segles XVIII-XIX)*. Barcelona, Fundació Noguera (Estudis, 58); Pagès Editors, Lleida, p. 394-398.

SERRA SALA, Joan. M. (1988). "Balsareny", *Història del Bages*, vol. 1. Parcir Edicions Selectes, Manresa, p. 144.

SERRA SALA, Joan M.; CARRETÉ PARERA, Ramon (2005). *Balsareny, ahir i avui*. Ajuntament de Balsareny, p. 99-100.

SOLER CASTELLA, Francesc (1989-91). “Les fàbriques”, *Pàgines viscudes*. Cercle Cultural de Balsareny; Ajuntament de Balsareny, volum 1: p. 56-57, volum 2: p. 16-17.

